

ALEXANDRU MARCU – JURNAL DIN ANII MARELUI RĂZBOI

RALUCA TOMI
(Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”)

„Trăiesc, pentru că vrei tu”, îi scria din închisoarea Văcărești Alexandru Marcu, remarcabil italianist, soției sale, Alice. A fost condamnat în februarie 1948, la 12 ani de temniță grea. Articolul prezintă experiența tânărului Marcu din perioada Marelui Război, selectând informații din caietele sale păstrate la Biblioteca Națională a României. Manuscrisele pot fi considerate jurnal, pentru că sunt însemnări zilnice ce acoperă, cu mici excepții, anii 1915–1920, timp de profunde transformări, dar și de drame și tragedii personale, ce au marcat generația primelor decenii ale secolului trecut.

Alexandru Marcu¹ s-a născut în 30 decembrie 1894 în comuna Burdujeni-Gară, nu departe de moșia părintească de la Borolea-Dorohoi. Tatăl său a fost numit șeful gării din Craiova, iar familia s-a mutat în capitala Olteniei². Marcu a fost elev la liceul „Carol I”, prestigioasă instituție de învățământ, unde au studiat printre alții și: Alexandru Macedonski, Traian Demetrescu, Sabba Ștefănescu, Ludovic Mrazec, Nicolae Coculescu, Constantin Rădulescu-Motru etc. A fost coleg și bun prieten cu Gib. I. Mihăescu, până la moartea acestuia³. A absolvit liceul cu specializarea în științe umaniste și limbi moderne⁴. A fost licențiat al Facultății de Litere și Filosofie din București, specializarea limba și literatura franceză. A urmat cursuri la Grenoble și Florența, de unde și-a luat și doctoratul cu o teză despre Ippolito Nievo. Și-a desăvârșit studiile la Școala Română din Roma, 1923–1924. Revenit în țară, după câțiva ani petrecuți ca profesor în învățământul liceal (Roman și București, la liceele Matei Basarab și Gheorghe Șincai), a intrat la Facultatea de Litere din București ca docent, conferențiar și din 1933 profesor titular al catedrei

¹ Veronica Turcuș, *Alexandru Marcu (1894–1955) și cultura italiană în România interbelică, (profil bio-bibliografic)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 1999; eadem, *Alexandru Marcu (1894–1955). Viața și opera*, București, România Press, 2004, 334 p.; Carmen Burcea, *Alexandru Marcu and “Studii Italiene”*, „Annuario dell’Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica”, a. 4/ 2002, p. 222–233; Raluca Tomi, *Alexandru Marcu e Venezia: uno studio inedito sul “fenomeno veneziano”*, în G. A. Popescu (edit.), *Dall Adriatico al Mar Nero: Veneziani e Romeni, tracciati di storie comuni*, Roma, 2003, p. 275–301.

² George Lăzărescu, *Prezențe românești în Italia*, București, Editura 100+1 Gramar, 2004, p. 162.

³ Veronica Turcuș, *Alexandru Marcu (1894–1955). Viața și opera*, și urm., p. 13.

⁴ *Ibidem*, p. 15.

de italiană, urmându-i mentorului său, Ramiro Ortiz. În 1940 a fost decan al Facultății de Litere și Filosofie. Ca italianist s-a remarcat prin cele 64 de cărți și studii, 279 de articole, 210 conferințe și 206 traduceri, cifre scrise de însuși Marcu, într-un memoriu alcătuit în închisoare⁵. A fost redactor la revista „Roma”, devenită ulterior „Studii Italiene”, îngrijitor al volumului IV din „Diplomatariu Italicum”, prestigioasa revistă a Accademiei di Romania, colaborator al mai multor reviste de specialitate din țară și Italia. Traducător din literatura italiană, Dante, Boccaccio, Papini, a fost reprezentantul lui Luigi Pirandello în România. Pentru activitatea sa de italianist a fost recompensat cu premiul San Remo, pentru autori străini, în anul 1939, prilej pentru studenții săi de a alcătui un album în onoarea sa⁶. A fost membru corespondent al Academiei Române și membru al Academiilor din Napoli și Urbino. A primit mai multe ordine și decorații din partea Italiei, Finlandei, Bulgariei etc. A fost subdirector al Biroului presei și propagandei din cadrul Ministerului Afacerilor Străine (1927), menținându-și funcția și după ce direcția a fost pusă sub îndrumarea directă a Consiliului de Miniștri (1930). În 4 decembrie 1941 devenea subsecretar de stat la Ministerul Propagandei Naționale, funcție care i-a adus, după schimbarea regimului, epurarea din Societatea Scriitorilor Români, (la sugestia lui Victor Eftimiu, fostul său cumnat) și din Universitate, arestarea și condamnarea⁷. A făcut închisoare la Aiud și Văcărești, unde a și murit, în 27 februarie 1955.

În articolul de față ne oprim asupra perioadei septembrie 1915 – decembrie 1918 și dorim să surprindem percepția sa asupra războiului, pasiunea pentru studiu și lectură și, nu în ultimul rând, preocupările cotidiene ale unui tânăr de 22 de ani, care găsea răgazul să se bucure de natură, prieteni și, mai ales, să iubească⁸.

Alexandru Marcu nu a luptat pe front, precum fratele său mai mare, Constantin. A lucrat la CFR, probabil la sugestia și stăruințele paterne. În 17 octombrie 1916 Marcu a fost numit aspirant telegrafist în gara Ploiești⁹. În noiembrie același an pleca spre Burdujeni, unde lucra ca telegrafist în gară, locuind în casa părintească¹⁰. În 29 martie 1917 era mobilizat pe loc¹¹. În iulie 1917 se afla în Roman, continuându-și activitatea în cadrul căilor ferate¹². Își dădea demisia în 1 august 1918 și revenea în București, pentru a-și continua studiile la Facultatea de Litere și Filosofie¹³.

⁵ Biblioteca Academiei Române (BAR), Alexandru Marcu, *Curriculum Vitae*, A 2640 C.

⁶ *Domnului Profesor Alexandru Marcu, Omagiul colaboratorilor și studenților cu prilejul premiei de la San Remo*, București, 16 mai 1940, BAR, A 2640 b.

⁷ Alexandru Marcu, *Curriculum Vitae*, BAR, A 2640 C, f.11.

⁸ În prezentul articol vom face trimiteri la Alexandru Marcu, *Jurnal 1915–1919*, Biblioteca Națională a României (BNR), mss.11019.

⁹ *Ibidem*, f. 68.

¹⁰ *Ibidem*, f.89.

¹¹ *Ibidem*, f. 158.

¹² *Ibidem*, f. 198–199.

¹³ *Ibidem*, f. 215.

Primul contact cu realitățile războiului îl avea la Ploiești, unde pe strada sa, Calea București, a fost cantonat regimentul 45. „Pe prispa casei ranițe, mantale, puști. Stau vreo zece soldați în cuartier. Bărboși și murdari au stat 30 de zile pe linia de bătae... Toți oameni în vârstă din Vlașca. În jurul unei bucăți de jurnal, vreo cinci mănâncă brânză”¹⁴. În jurnal sunt relatate episoade de pe linia frontului, povestite de soldați. Unul dintre ei, Nicolae, istorisea cu umor cum s-a rătăcit în Transilvania. Regimentul lui a luat 10 prizonieri, iar el a fost însărcinat cu o misiune de recunoaștere. A mers fără să cunoască zona, rătăcind prin pădure, crezând că se află pe teritoriu inamic, în realitate se afla în apropierea frontului românesc¹⁵. Alți soldați, din regimentul 22 infanterie i-au spus că în tranșeele de la Câmpulung, soldații germani le aruncau tutun, iar românii, la rândul lor, le dădeau pâine”¹⁶.

Marcu era martor în Ploiești la calvarului refugiaților, iar neliniștea sa era intensificată de hotărârea părinților de a rămâne în capitală: „Jalea e mare și toți fug de București. Toată noaptea și ziua, au curs automobilele încărcate din București cu boieri. Ce va fi cu noi?... Ce se va face mama, tata, noi toți ce ne vom face?... E o după-amiază mohorâtă. Pe bulevardul desfrunzit, printre căruțe, trăsură și automobile cu refugiați, au trecut doi morți, copii se bat pe bani. Ciorile trec negre pe cerul de plumb. Trec soldați șchiopi, cu căciulă și sprijinindu-se în băț... Zarea e neagră de nori de păcură care arde. Prin ei trece un aeroplan! Sunt în infern... În zare fum greu de păcură. Ard 6 fabrici. Flăcări, rezervoare ce sar în aer, tunete înăbușite. Mașini, trenuri, zarvă. Dante, infern!”¹⁷. Funcționarilor feroviari din Ploiești li s-a dat ordin de evacuare și au plecat spre Moldova, călătorind în condiții infernale, cu opriri în Mizil, Buzău, Făurei, Brăila, Galați, Bârlad, Iași, Dorohoi, Suceava. Marcu nota că de la Brăila a avut bucuria să aibă un felinar, la care putea să-și scrie însemnările¹⁸.

Ajuns în Burdujeni a fost martor al tragediilor din spitale. În 30 decembrie 1916, ziua sa de naștere, descria astfel moartea unui rănit: „Printr-un geam aburit privesc cum într-o sală de spital își dă sufletul un soldat rănit. În jurul lui alți mulți, palizi și gemând îl privesc cum stă cu lumânarea între degete. Unul de lângă el s-a ridicat din pat și-i pune mâna pe gât să vadă dacă sângele mai umblă. Muribundul e aproape vânat. Ochii îi sunt duși în fundul capului și nu se mai vede din ei decât albul. Un oftat prelung și un gardian i-a plecat pleoapele și i le-a închis. În sala de alături un băiat de liceu talentat cântă doine din vioară și distrează muribunzii”¹⁹. Scena se repeta câteva luni mai târziu, când Marcu se confrunta cu prima dramă familială. În martie 1917 murea fratele său mai mare, Constantin, care se

¹⁴ *Ibidem*, 8 noiembrie 1916, f. 73.

¹⁵ *Ibidem*, f. 74.

¹⁶ *Ibidem*, 20 noiembrie 1916, f. 82.

¹⁷ *Ibidem*, 13 noiembrie 1916, f. 79.

¹⁸ *Ibidem*, 24–27 noiembrie 1916, f. 85–88.

¹⁹ *Ibidem*, f. 106.

îmbolnăvise de tifos pe front. Îl vizita la spital, în Iași: „Costică negru la față, în umbra zidului, cu ochii ieșiți din orbite și albastru deschis, cu gâtul cât mâna de gros, m-a văzut, s-a muncit să-mi vorbească, dar îl îneca în gât. A vrut să mă îmbrățișeze cu mâinile, care îi tremurau în aer... E mai mult decât rău. S-a ivit o complicație, o paralizie a picioarelor în legătură cu rinichii. Dându-i lapte a putut zice: mor de picioare... A fost mutat într-un salon mare de sus din cauza gemetelor, care nu lăseau pe ceilalți bolnavi să se odihnească. Seara... un țigan soldat infirmier îmi strigă pe geam: d.le Alexandru fratele d.tale a murit”²⁰. Au urmat 25 zile de carantină, ore de neliniște și zbucium, cu temerea unei apropiate îmbolnăviri, dar și cu gândul la părinții aflați în Bucureștiul ocupat: „Unde ești tu dragă mamă, voi cei scumpi mie, unde sunteți să-mi ușurați sufletul? Știți voi că nu mai este Costică, că n-are cruce la cap? Mai trăiți voi? Mă uit adesea la soare și-l rog să-și întoarcă razele spre București să vă caute acolo lângă Parcul Carol, în strada Elena Doamna nr. 28, să intre prin ferestrele de la sala cu geamuri de lângă trandafiri, să vă mângâie, să vă lumineze fața de bucurie! Să vă întrebe ce faceți și să-mi răspundă că trăiți cu toții și ne așteptați”²¹.

Pe străzile Sucevei se întâlnea în mai 1917 cu un grup de prizonieri nemți și austrieci. L-a impresionat un german din Alsacia: „Îmi atrage atenția în special un german bătrânicios, cam de 40 de ani. Are ghețe bune, pantaloni și vestă civilă, fără cămașă și doar cu tunică de uniformă, pe cap o beretă murdară. Față grasă și rumenă, cam ars de soare. O figură bronzată cu o mustață stufoasă și căzându-i pe gură. În gură i-au mai rămas câțiva dinți și aceia negri. E vesel cu o privire șireată. „Pacea nu se încheie anul acesta”, mi-a spus. «În Germania nu e de mâncare – 200 grame pâine la șase oameni pe zi!»... Nu vrea să spună nimic despre fronturi. Zice că a dezertat la noi. Nu știu dacă nu e mai mult o șiretenie ironică decât sinceritate”²².

Tânărul Marcu cunoștea din presă evenimentele din Rusia. În 5 martie 1917 nota sec în jurnal: „Primesc vestea că țarul a fost detronat. Revoluție la Petrograd”. Scria despre ordinele primite de soldații ruși, pentru a se întoarce în patrie și a fi împrăștiți, iar în 17 mai consemna vizita ministrului Munițiilor din Franța, Albert Thomas, în Rusia dar și la Iași, unde a participat la o ședință a cabinetului. Aflat în Roman, în decembrie 1917, Marcu a fost martor al arestării maximaliștilor de către jandarmii români și scria despre haosul armatei ruse, despre ofițerii care își scoteau galoanele și epoleții. „11/24 decembrie 1917. Astă-noapte s-au făcut în oraș arestări de maximaliști. Cu un tren special pregătit în secret expediați spre Iași. Vânătorii noștri i-au arestat din pat. Nici o protestare, nici un murmur, lașitate. Prin întuneric trec cete-cete escortați de câțiva români. În această operație, multă lipsă de prevedere din partea noastră. Soldații au tăiat firele de la toate telefoanele românești ca să nu comunice cu ele rușii. N-am văzut nici un ofițer român,

²⁰ *Ibidem*, 20 martie 1917, f. 155.

²¹ *Ibidem*, mai 1917, f. 158.

²² *Ibidem*, 14 mai 1917, f. 167.

ci numai plutonieri de jandarmi și vânători. La suirea în vagoane nu s-a făcut percheziții rușilor spre a li se lua revolverele și asta e cea mai gravă imprudență... Totuși de remarcat energia și asta revine tot soldatului roman, care și acum mi-a lăsat o impresie admirabilă: demn, curajos și ascultător”²³.

Ca orice tânăr era preocupat de politica vremii. Cunoștea intenția guvernului de a face reforme: „Ce ciudat e războiul. Cum impune el să se facă dintr-odată lucruri, pe care în alte timpuri nu le-ai gândi măcar. Nu cred că atmosfera este prielnică și nu cred să se facă ceva bun. Face mult însă că se stabilește măcar principiul”²⁴. Scia și despre tentativele de constituire a unui „partid al muncii” cu Tilică Ioanid și cu George Diamandy ca președinte²⁵.

Din însemnările sale remarcăm preocuparea pentru educație, pentru îmbunătățirea sistemului de învățământ. Printre lecturile sale se număra și lucrarea lui Gustave Le Bon, *Psychologie de l'éducation*, fiind cucerit de sistemul întâlnit în Germania, unde profesorii erau plătiți de elevi, „cei cu talent și metodă au elevi mulți și deci sunt plătiți, ceilalți cad. Această soluție îmi amintește vechea concepție despre școală a pictorilor Renașterii”²⁶. În 5 ianuarie 1917 a consemnat o discuție cu Mihail Manoilescu, despre rolul învățământului liceal: „Scopul liceelor noastre, al scolii, al educației în genere este ca să pasioneze pentru o activitate oarecare. Să dezvolte gustul pentru o materie în așa grad încât tânărul la facultate să se specializeze în această materie, pe care din liceu a început să prindă gust”²⁷. În jurnal, mărturisea că fraza rostită de Danton și săpată pe soclul statuii sale – „După pâine, educația e cea dintâi nevoie a unui popor” – era una dintre preferatele sale²⁸.

Un alt episod care impresionează și care prezintă sentimentele antisemite puternice ale unei părți din populație este cel al umilirii fiului rabinului din Burdujeni, prins de jandarmi după ce fugise de la munca câmpului. Marcu a fost de față la bătaia și batjocorirea acestuia de către un bărbier. Descrierea scenei este grăitoare: „Ghete pline de noroi, peticite, picioarele strâmbe de jos, reumatic și pantalonii vechi în vine. O haină cu gulerul ridicat și prins cu o sârmă. Părul mare și neregulat. Ochi albaștri și o privire rătăcită, se uită cruciș. În obraz puțin roz și mustață rară galbenă și o barbă roșietică, rară și creată. E un băiat de 19 ani. A fost trimis la munca câmpului și a fugit venind acasă, căci îl dureau picioarele de ploaie”²⁹. Întors în odaia sa, făcea următoarele remarci ce trădau trăiri și dileme specifice epocii: „m-am gândit la romanele și ideile lui V. Hugo, ale lui Beccaria, la necesitatea pedepselor corporale, la fățarnicia unor pungași care plâng lacrimi de crocodil, la îndatoririle unui polițist, la pedepsele corporale în Anglia, în fine la

²³ *Ibidem*, f. 213–214.

²⁴ *Ibidem*, 6 mai 1916, f. 161.

²⁵ *Ibidem*, 17 mai 1917, f. 167.

²⁶ *Ibidem*, 10 ianuarie 1917.

²⁷ *Ibidem*, 5 ianuarie 1917, f. 107.

²⁸ *Ibidem*, f. 19.

²⁹ *Ibidem*, 3 iunie 1917, f. 184.

soarta evreilor huliți, dar și la crimele de care s-au făcut vinovați în București, sub nemți. M-am gândit rece și când compătimeam, când mă revolta crima lui Ițic. Totuși privirea lui din urmă, care nu știu de ce mi-o aruncase mie ca ultimă scăpare de la moarte. Aceea privire plină de groază, ochii aceia albaștrii, încrucișați și umezi mă urmăresc și acum...”³⁰.

Din decembrie 1917 până în iulie 1918 Marcu nu mai consemnează nimic în jurnal. Sfârșitul războiului îl surprindea în București, martor al exceselor populației: „Populația din București devastează depozitele nemțești cărora le dau foc. Se așteaptă cu flori și drapele intrarea franco-englezilor conduși de generalul Berthelot... S-a declarat ieri mobilizarea generală a armatei române. Copiii de la Seminarul central cară pe stradă paturi de la spitalul german de peste drum. Fabricile de marmeladă sunt devastate de populație... Excese contra populației evreiești pe Calea Văcărești. Explozii și împușcături”³¹. A fost prezent la intrarea regelui Ferdinand și a reginei Maria în București, alături de generalul Henri Berthelot: „Zi mare pentru noi românii și mai mare pentru Franța. Regele Ferdinand cu toți ai săi au revenit în București, cu mare alai. L-a adus armata generalului Berthelot, care a trecut Dunărea, venind prin altă parte, iarăși în România, pe care se pare că a început s-o iubească, deoarece a cunoscut în Moldova ostașul, țăranul român. Defilare majestoasă, public delirant. Garda studentască, regina Maria călare. Prințul Carol, mândru și rece. Aeroplan peste case. Întâi trăiască regina Maria și apoi trăiască regele Ferdinand”³².

„Stau toată ziua și citesc «ce-mi place». Uit cu totul de ceea ce-i în jurul meu. O, și ce plăcute sunt clipele acestea de extaz budist, în timp ce afară e furtună și război”³³. Pasiunea pentru lectură o deprinsese de pe băncile liceului din Craiova. Influențat de profesorul său de franceză, Mihail Stăureanu, entuziast organizator al unor cercuri de lectură, s-a aflat mai întâi sub vraja scriitorilor romantici francezi. Primele cărți din biblioteca personală au fost cele ale lui Victor Hugo, iar prima traducere din liceu a fost *Nôtre Dame de Paris*. Parcurgând însemnările sale suntem uimiți de numărul de cărți citite. Bucuria lecturii, implicarea afectivă, până la identificare cu personajele romanelor citite nu-l împiedicau să remarce stilul și puterea de evocare a textului scris. Jurnalul ne dezvăluie zămisirea unui înzestrat critic, ale cărui recenzii le vom întâlni în anii imediat următori războiului în revistele conduse de Eugen Lovinescu, Ovid Densusianu etc. Parcurgând lista lucrărilor citite, în perioada octombrie 1916 – august 1917, am găsit 32 de titluri, nuvele, romane, cărți de poezie. Pe lângă literatură medievală franceză și italiană, romantici francezi și germani, întâlnim lucrări de istoria artei (*Arta în România. Studii critice* a lui Al. Tzigara Samurçaș), două titluri semnate de Gustave Le Bon și multă literatură română, autori contemporani cu el: George Topârceanu, Mihail

³⁰ *Ibidem*, f. 187.

³¹ *Ibidem*, 30 octombrie 1918, f. 223.

³² *Ibidem*, 1 decembrie 1918, f. 235.

³³ *Ibidem*, 29 septembrie 1916, f. 49.

Sadoveanu, Victor Eftimiu, Dumitru C. Moruzi, Ioan Paul, Octavian Goga, Ion Alexandru Brătescu Voinești, Jean Bart, D. D. Pătrășcanu, Virgil Cioflec. De remarcat că cel puțin 7 titluri au fost apariții din anul 1916. Dintre scriitorii europeni contemporani a fost atras în special de Gabriele D'Annunzio, al cărui roman *Il Piacere* îl citea prima dată în traducere franceză³⁴. Pasiunea sa pentru romantici îl făcea la începutul anului 1917 să proiecteze mai multe lucrări pe teme ca: romanticii și sentimentul iubirii, romanticii și sentimentul naturii, romanticii și aspirația medievală, romanticii și Orientul³⁵. Cert este că printre lucrările sale de mai târziu găsim cursuri dedicate *Romantismului italian*³⁶, sau contribuții: *Romanticii italieni și românii (note)*³⁷.

Însemnările sale ne arată preferințele literare. Dacă piesa *Ave Maria* a lui Victor Eftimiu i se părea slabă³⁸, iar proza lui Sadoveanu banală³⁹, aprecia în schimb poeziile lui Topârceanu din ciclul *Parodii originale* (1916): „Poeziile lui nu mișcă, nu te fac să râzi, ci te distrează. Aceeași ironie subtilă stăpânită și numai aparentă e farmecul de seamă al cărții”⁴⁰. A fost impresionat de romanul lui Dumitru Moruzi, *Pribegi în țară răpită*, considerând că este o „carte minunată mai ales pentru descrieri și mai ales icoane de moravuri moldovene pe la 1850. În orice caz e o carte căruia i s-a făcut o mare nedreptate... Nu cred să se găsească pagini mai simțite și mai calde despre Unire și Cuza, ca în această carte”⁴¹. O lectură care l-a acaparat a fost opera lui Ioan Paul, *Florică Ceterașul*, despre care nota: „nuvelă din Ardeal, poate unică în literatura română, viu descrisă și emoționantă mai ales în scenele din Revoluția de la 1848 cu Avram Iancu și Moșii. Eroii sunt din lumea țăganilor... Stilul este curgător, viu, cu multe ardelenisme, dar explicate, deloc supărătoare”⁴². Cât despre romanul lui D'Annunzio, *Il Piacere*, scria: „În fine iată mult doritul roman al lui Gabriele, pandantivul lui *Il Fuoco*, pe care n-am parvenit încă a-l citi. Slabă ca teză, cartea se prezintă interesantă prin caractere, care nu sunt și ele decât schițe... D'Annunzio și aici se dovedește un artist de geniu. E un maestru al stilului nu și al concepției. Un aristocrat rafinat, tipul omului pasionat”⁴³. Despre lucrarea *Turquie agonissante* de P. Loti (1913), menționa că este alcătuită „din scrisori pline de indignare contra Europei, care vrea să distrugă

³⁴ *Ibidem*, 31 august 1917, f. 200.

³⁵ *Ibidem*, 18 ianuarie 1917, f. 124.

³⁶ *Romantismul italian*, curs de docență la Facultatea de Litere din București, în 1925/1926 sau *Romantismul italian: curente și personalități*, curs de conferință la Facultatea de Litere, București, 1926/1927.

³⁷ *Romanticii italieni și românii*, București, Academia Română. Memoriile Secției Literare (S.III., T.II, Mem.2), 1924, 145 p.

³⁸ Alexandru Marcu, *Jurnal*, 22 decembrie 1916, f. 94.

³⁹ *Ibidem*, 31 ianuarie 1917, f. 130.

⁴⁰ *Ibidem*, 20 decembrie 1916, f. 101.

⁴¹ *Ibidem*, 25 ianuarie 1917, f. 125.

⁴² *Ibidem*, 1 februarie 1917, f. 132–133.

⁴³ *Ibidem*.

iubita lui Turcie. Sunt scrisorile unui poet care iubește și nu cugetă. (În special multe săgeți contra Italiei pentru războiul din Tripolitania). De fapt sunt niște articole scrise prin le „Figaro” contra războiului în genere și mai ales contra cuceririlor europenilor pe spatele popoarelor înapoiate și sălbătice. E o dublă barbarie”⁴⁴.

Marcu încerca să înțeleagă cum a fost posibilă izbucnirea unui conflict de proporții și a citit cel puțin trei lucrări pe această temă. Prima a fost discursul lui Maurice Barrès din 12 iulie 1916, ținut în fața Societății Britanice Regale, intitulat *Les traits éternels de la France*. Cuvintele academicianului francez l-au impresionat, mai ales că erau presărate cu fragmente din ultimele scrisori ale militarilor aflați pe front, adresate celor rămași acasă. Cavalerii epopeilor medievale franceze, Roland, Godefroy de Bouillon, Bayard păreau să reînvie în acele clipe de cumpănă⁴⁵. Altă lucrare era cea a lui Gustave Le Bon, *Enseignements psychologiques de la guerre européenne*, unde se încerca analiza cauzelor profunde și imediate ale războiului mondial din perspectiva psihologiei sociale⁴⁶. O a treia lucrare era cea a publicistului Marcel Bibiri Sturia, intitulată *Germania în România: eri, azi, mâine*, în care se prezenta influența germană în economia și finanțele românești, propaganda plătită de Berlin pentru ca România să rămână în tabăra Puterilor Centrale, spionajul german etc⁴⁷.

Orele de lectură erau urmate de clipe de reverie. Marcu se visa fie un senator roman îndrăgostit de o sclavă ateniană, fie călătorea imaginar în ținuturile înșorite ale Italiei. Prima excursie din anul 1913, în Italia, i-a marcat destinul⁴⁸. Se visa „când în fina arcuitură a golfului de Neapole, când în Veneția, cea cu canale înguste, ori în Florența văzută în ceața roz-vânăta de pe înălțimile de la San Miniato... Un dans de umbre multicolore, în ritmul unei orchestre ce se luptă cu furtuna de aramă a războiului, și totul pierzându-se în varietatea de decoruri schimbătoare... iată ce am veșnic în fața ochilor, când stau aici în odăița mea pustie, răsfirând cărțile dragi”⁴⁹. Era un pasionat călător și-și plănuia viitoarele peregrinări cu multă grijă: „Într-o călătorie e bine să ai: binoclu, revolver, aparat fotografic, bocanci cu ciorapi lungi, ...un steguleț tricolor, două pungi (una cu aur, alta cu mărunțiș), pelerină de ploaie, haină groasă, subțire, șal de lână la gât; înainte de plecare să însemni pe caiet tot ce ai de văzut. Cognac. Tartarin de Tarascon. La o descriere de călătorie întâi în mod poetic vei reconstrui timpurile primitive, apoi un istoric (ce a devenit localitatea în decursul timpului) și apoi starea actuală. Farmecul va reieși din comparația descrierii primitive cu cea actuală, se va face această paralelă. Se va ține seamă de arheologie, de istorie, geografie, descrieri

⁴⁴ *Ibidem*, 27 decembrie 1916, f. 101.

⁴⁵ *Ibidem*, 21 ianuarie 1917, f. 125.

⁴⁶ *Ibidem*, 28 ianuarie 1917, f. 129.

⁴⁷ *Ibidem*, 29 iunie 1917, f. 190.

⁴⁸ Veronica Turcuș, *Alexandru Marcu (1894–1955). Viața și opera*, și urm., p. 17.

⁴⁹ Al. Marcu, *Jurnal*, 28 septembrie 1916, f. 52.

anterioare, fotografii etc. Toate acestea vor fi cunoscute înainte. Apoi se va completa cu acele cunoștințe, jurnalul personal. Se va lua din fiecare localitate o piatră, o floare, un colț de hârtie, ceva, care să amintească fapte, stările sufletești”⁵⁰.

Ceasurile de lectură erau urmate de cele dedicate creației literare, față de care era extrem de critic. Totdeauna scria și recitea textul după o perioadă și niciodată nu era mulțumit de rezultat: „E un obicei al meu ca după ce scriu un timp, să mă reculeg și să recitesc ce am scris. Nu mi s-a întâmplat niciodată să-mi placă; am impresia că gândul mi-a fost trădat și niciodată nu-l pot recunoaște în ceea ce scriu. Avea dreptate Lamartine când spunea că cele mai frumoase poezii nu le poate scrie și nu le poate auzii decât el singur”⁵¹. În jurnal găsim câteva încercări literare, două basme: *Roza albă*, scrisă în grădina lui Costache Negri din Târgul Ocna, și *Roza galbenă*. În primul basm descrie iubirea platonică, în cel de-al doilea sfâșierile și zbuciumul, pasiunea. Frumoase și delicate sunt scrisorile pentru Sofia, sora lui Victor Eftimiu, care va deveni după război, soția sa. Era o pianistă înzestrată, iar din descrierile lui Marcu, ne-o închipuim drept o ființă fragilă și sensibilă: „Era liniște în jurul tău și tu erai liniștită. N-ai putea spune ce cântai. Erau note, triluri ușoare ce se prelungeau pe vârful degetelor mici și plâpânde. Se mișcau pe rând ușoare și zburdalnice, ca aripile unui fluture, pe care un copil le-a atins cu mâna și le-a luat puțința de a zbura”⁵². Creațiile literare au fost dublate de traduceri. Știm că în perioada cât a stat la Roman, vara lui 1917 – vara lui 1918, a publicat revista, „Biblioteca <<Războiul>>” din care au apărut numai două numere. A tradus aici fragmente din Alphonse Daudet, Guy de Maupassant, Emile Zola⁵³.

Alexandru Marcu a fost un împătimit al teatrului. Mărturisea că prima sa lucrare literară a fost o piesă intitulată *Rivale*, iar în liceu a jucat, la Craiova și Râmnicul Vâlcea, *Peneș Curcanul*⁵⁴. În jurnal nu sunt mențiuni că ar fi mers la teatru, dar este amintit cinematograful. În octombrie-noiembrie 1916, cât timp a stat la Ploiești, a mers la cinematograful „Grivița”, unde a văzut filmele *Amorul e mai tare ca ura!* și *Sărutul sirenei*, în care rolurile bărbătești erau jucate de un actor și regizor celebru în epocă, Mario Bonnard⁵⁵.

În timpul liber, când era funcționar feroviar în Burdujeni, făcea plimbări lungi în pădurea unde Vasile Alecsandri a scris *Muza de la Burdujeni*. Moartea fratelui său îl marcase, iar viitorul i se părea a fi incert: „17 mai 1917. Miercuri. M-am pierdut aseară printre răchitele în care se ascund și cântă privighetori. În stuful din baltă, concert de broaște. Cerul roș-trandafiriu, ceața înserării, verdele albicios al sălciilor și plopilor, totul da impresia unei pânze de Corot. Mă simt plutind în gol, aceeași stare sufletească de om care nu știe ce vrea, care speră mult,

⁵⁰ *Ibidem*, 30 septembrie 1916, f.54.

⁵¹ *Ibidem*, 18 februarie 1915, f. 13.

⁵² *Ibidem*, 24 ianuarie 1915, f. 4.

⁵³ Veronica Turcuș, *Alexandru Marcu (1894–1955). Viața și opera*, și urm., p. 22.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 14.

⁵⁵ Al. Marcu, *Jurnal*, 21 octombrie 1916, f. 71.

mult de tot și nu se poate reculege, omul zilelor noastre care vrea prea mult și nu poate face aproape nimic. Nici măcar nu mă pot ține de sărmana-mi hotărâre de a scrie zilnic în acest carnet câte ceva. Acum sunt 10 ore și la masa rotundă de lângă fereastra deschisă m-am apucat să scriu. Clopotele din Suceava prind a bate. Pe streășină aceleași ciori țipă, iar în departe vagoane, ploaie de soare și de vrăbii”⁵⁶.

Însemnările lui Alexandru Marcu evocă anii Marelui Război din prisma unui tânăr de 22 de ani, care nu a participat pe front, dar a cunoscut ororile acestuia, refugiul, epidemia de tifos, despărțirea de familie, pierderea fratelui, nesiguranța, lipsa de perspectivă. Sunt importante și pentru că aduc informații necunoscute referitoare la anii de formare intelectuală a unuia dintre cei mai importanți italieniști români, personalitate controversată a perioadei interbelice. Dacă Alexandru Ciorănescu îl numea „tăler cu două fețe, florentin și machiavellic din cap și până în tălpile picioarelor”, studenții săi îl apreciau, astfel încât 126 dintre ei au semnat în 1948 un memoriu în apărarea dascălului lor, act de curaj și prețuire în acei ani sumbri.

ANEXĂ⁵⁷

Alexandru Marcu, *Curriculum Vitae*,
Cu rugămintea de a se da spre păstrare Academiei Române,
A. Marcu,
28 septembrie 1945

I. Date biografice

- Născut la 30 decembrie 1894, în comuna Burdujeni-Gara (jud. Botoșani), nu departe de moșia părintească Borolea-Dorohoi.
- Studii liceale la Craiova (terminate în 1914).
- Studii de drept și licențiat în Litere (specialitate Limba și literatura franceză), cu mențiunea „magna cum laudae”, al Facultății de Litere și Filosofie din București-diploma nr. 8177 din 8 septembrie 1919.
- Următor cursurile de vară al Universității din Grenoble (1919).
- De la 1 noiembrie 1921-1 noiembrie 1922 a fost secretar onorific al consulatului României din Florența.
- A organizat secțiunea românească la Prima Expoziție Internațională a Cărții de la Florența (1922).
- Decorat cu Răsplata Muncii pentru Învățăământ (Clasa a II-a), cu brevetul regal nr. 3373 din 15 iulie 1922.
- A organizat la Facultatea de Litere din Florența o secțiune de cărți românești.
- Doctor în litere de la R. Istituto di Studi Superiori e di Perfezionamento din Florența (cu mențiunea voti 110/110; diploma nr. 1001 din 31 iulie 1922).

⁵⁶ *Ibidem*, f. 168.

⁵⁷ În anexă prezentăm prima parte din *Curriculum Vitae*, dedicată biografiei, manuscris dactilografiat care se află la secția de Manuscrise a Bibliotecii Academiei., A 2640 C, f. f. 3–11. Singurele intervenții în text sunt ghilimelele puse la titlurile publicațiilor, care în manuscris nu apar; modul de datare folosit de autor a rămas neschimbat.

- Membru al Școlii Române din Roma (1922–1924); director V. Pârvan.
- Numit membru corespondent în Italia al Fundației Culturale „Principele Carol” din București (1923).
- A trecut examenul de capacitate pentru învățământului secundar, fiind clasificat întâiul (media 9,91), la specialitatea principală, limba italiană și al doilea (9,12) la specialitatea secundară, limba română.
- Numit profesor secundar la orele de limba italiană de la liceul de băieți din Roman (Monitorul Oficial-22 august 1924).
- Detașat la orele de limba italiană și franceză de la liceele Gh. Șincai și Matei Basarab din București (1924).
- Numit corespondent al Institutului Național de Industrie Turistică Italian (ENIT) din Roma la București.
- Numit secretar cultural la Fundația culturală „Principele Carol” din București (1924).
- Numit sub-director al Culturii Generale, la aceeași instituție (1925).
- Redactor al buletinului cultural (editat de aceeași instituție), „La Rassegna Culturale della Romania” (despre care s-a scris favorabil în „Il Sabaudo”, Milano (16 oct. 1926), „Giornale D’Italia” – Roma (24 dec. 1925); „Messaggero Egiziano”, Alexandria Egipt (8 ian. 1926), „Il Marzocco” – Florența (oct. 1925); „Idea Europeană” (sept. 1925); „Mișcarea Literară” – București (II, nr. 42); „Arhivele Olteniei” (1925, p. 258); „Universul” (4 apr. 1926); „Dimineața” (18 mart. 1925); „Cuvântul” (16 nov. 1925); „Neamul Românesc Literar” (29 nov. 1925); „Universul” (14 nov. 1925); „Universul Literar” (14 și 7 nov. 1926).
- Comisar al Secțiunii Românești la a Doua Expoziție Internațională a Cărții de la Florența (1925) (vezi „Il Popolo d’Italia”-8 aug. 1925; „Viitorul”, București, 1 iun. 1925).
- Numit suplinitor al Catedrei de limbă italiană la Academia Comercială din București (1925-10 ian.).
- Numit docent în specialitatea Limbă și Literatură Italiană la Facultatea de Litere din București (adresa Ministerului Instrucției Publice nr. 68.301 din 24 iun. 1925)
- Detașat din Învățământul Secundar la Ministerul de Externe (cu titlul de consilier tehnic diurnist la Direcția Presei); ordinul Ministerului de Externe nr. 22687 din 26 apr. 1926.
- Numit Conferențiar provizoriu de Limba și Literatura Italiană la Facultatea de Litere din București (decizia Ministerului Instrucțiunii Publice nr. 118. 402 din 25 mai 1926)
- Redactor al revistei de cultură italiană, „Roma”, din București (dări de seamă în : „Cuvântul”, 7 iul. 1927; „Rampa”, 30 oct. 1926; „Dreptatea”, 12 iun. 1928; „Adevărul Literar”, 14 dec. 1924; „Cuvântul Literar”, 1 dec. 1924 și 21 nov. 1926; „Freamătul Focșani”, nr. 1–2, 1927, p. 37).
- Redactor pentru partea românească la revista „Giornale di Politica e di Letteratura” din Pisa-Roma (1926).
- Despre activitatea de italianist din acei ani (1926), vezi părerea lui L. Pirandello („Politica”, București, 11 nov. 1926) și C. Pavolini („Il Tevere” – Roma, 8 sept. 1926)
- Început colaborarea la Enciclopedia Italiana (Treccani) (1926).
- Confirmat consilier tehnic pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri (Direcția generală a presei și propagandei), cu decizia Ministrului de Externe nr. 2214 din 1 ian. 1927.
- A fost numit delegat oficial al Societății ENIT din Roma, pentru România (adresa nr. 3503/II/Pe/Ne/ din 10 febr. 1927).
- A organizat ciclul de conferințe anuale ale Institutului de Cultură Italiană din București, 1927.
- Reprezentant al lui L. Pirandello în România (cu procură legală).
- Delegat pentru România al Societății culturale Roma din Florența.
- A colaborat cu A. Farinelli la partea bibliografică a studiului „Il Romanticismo nel Mondo Latino” (vol. III) (1927).
- Corespondent pentru România și colaborator al Institutului Național de Cultură din Roma condus de Giovanni Gentile (1927).

- Despre activitatea de italianist din anul 1927, vezi: „Corriere della Sera” – Milano, la 19 nov. 1927 (Orio Vergani); idem, 4 dec. 1927 (C. Tagliavini); „Popolo di Roma”, 2 dec. 1927; „Corriere Emiliano”-Parma (26 nov. 1927).
- Membru de onoare al Asociației Studențești pentru Studii și Propagandă Culturală din Brăila (1928).
- Comisar al Secțiunii Românești la a Treia Expoziție Internațională a Cărții de la Florența (1928).
- Ofițer al Ordinului Regal Italian SS. Maurizio e Lazzaro (diploma din 16 febr. 1928).
- Cooptat în Comitetul de onoare pentru omagierea lui A. Farinelli (Torino) (1928).
- În comisia pentru elaborarea Programei analitice a Învățământului Limbii Italiene în Licee (1928).
- Membru al PEN Clubului din București (1928).
- Delegat pentru România al Institutului „Italica” din Florența (1929).
- Secretar al Secțiunii de Studii Urbanistice de la Institutul Social Român (1929), cu Duiliu Marcu.
- Membru în Comisia pentru cercetarea manualelor de limbă italiană (Consiliul permanent al Ministerului Instrucțiunii-decizia nr. 27641 din 9 mart. 1929)
- Membru Corespondent al Institutului Italiano del Libro din Florența (1929).
- Membru al Comitetului de Direcție al Societății Academice de Turism „România” din București (1929).
- Reprezentant al Institutului Interuniversitar Italian din Roma (1929).
- Membru în Comitetul Societății „V. Pârvan” al foștilor membri ai Școlii Române din Roma (1929).
- Ofițer al Ordinului Steaua României (decret regal nr. 4401 din 28 dec. 1929).
- Despre activitatea de italianist din 1929, vezi: M. Ruffini, în „Libro e Moschetto”, Roma, 9 aug. 1929.
- Numit conferențiar definitiv de Limba și Literatura Italiană la Facultatea de Litere din București (decret Regal nr.4511 din 31 decembrie 1929), pe data de 1 ian. 1930.
- Numit subdirector la Direcția Presei și Informațiilor de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, pe data de 1 ianuarie 1930 (decret regal nr. 4453 din dec. 1929)
- Suplinitor al Catedrei de Limbă și Corespondența Comercială Italiană la Academia Comercială din București, încadrat cu titlul de asistent (decret regal nr. 115 din ian. 1930).
- În comitetul de redacție al Colecției enciclopedice „Biblioteca Mundi” de la Florența (1930).
- Membru de onoare în comitetul „Pro Eminescu” din Constanța (1930).
- A revăzut și a îngrijit publicarea la București a anualelor Școlii Române-„Ephemeris Dacoromana” și „Diplomatarium italicum”-în 1930 și anii următori.
- Despre activitatea din acest an, în general, vezi: Peytavi de Feugères, *Images et silhouettes roumaines*, Lille, „Mercure de France”, 1930, pp. 115 și următoarele; „Popolo d’Italia”, Milano, 2 ianuarie 1930, „Il Messaggero”, Roma, 5 mart. 1930.
- Președinte al Asociației Academice „V. Pârvan” (1932).
- Membru al Asociației Istoricilor Români (Gh. Oprescu).
- Președinte al comisiei de bacalaureat (sesiunea iun. 1932), la Călărași.
- Conform noii Legi a Învățământului Superior, propus la avansare ca profesor agregat (raportul d.lor profesor Ortiz și Cartoian).
- Reconfirmat suplinitor al Catedrei d.lui Eugen Porn la Academia Comercială din București (adresa nr. 62525 din 9 nov. 1932).
- Confirmat pe data de 1 aprilie 1933 asistent definitiv la Academia Comercială din București (adresa Ministerului Industriilor nr. 9805 din 19 apr./decizia ministerului nr. 6947/933).
- Președinte al Comisiei de bacalaureat (sesiunea iun. 1933), la Arad.
- Despre activitatea din 1933, vezi articolul M. Marchini, în „Corriere della sera”, 6 iun. 1933 („Al. Marcu, vero ambasciatore dell’italienita nella moderna Romania, che ne a voluto trarre

argomenti per incitare a una più concreta ricerca di rapporti spirituali effettivi, superato da ogni sentimentalismo fra la sua patria e la Roma d'oggi"), idem în ziarul „Curentul”, 1 oct. 1933.

– Numit suplinitor al Catedrei de Limbă și Literatură Italiană de la Facultatea de Litere din București, pe ziua de 1 nov. 1933 (în unanimitate); vezi adresa decanatului Facultății de Litere din București, nr. 7284 din 3 nov. 1933.

– Numit profesor titular al Catedrei de Limbă și Literatură Italiană de la Facultatea de Litere și Filosofie din București, pe ziua de 1 dec. 1933, cu decretul regal nr. 3121 din 2 dec. 1933 (adresa Ministerului Instrucțiunii nr. 194833 din 2 dec. 1933), apărut în Monitorul Oficial nr. 281 din 4 dec. 1933.

– Demisionat din postul de conferențiar, pe data numirii ca profesor.

– Despre lecția Cursului de deschidere de la Facultate, vezi articolul Dragoș Vrînceanu, *Neoclasicism și cultură italiană*, în „Curentul”, 23 nov. 1933.

– Numit reprezentant-corespondent la București al Universității pentru străini din Perugia (Italia) (ianuarie 1934).

– Numit membru (președinte al secțiunii italiene) în Comisia pentru alcătuirea programei analitice a Învățământului secundar (decizia nr. 25644, Ministerul Instrucției, 1 febr. 1934).

– Aprecieri despre activitatea de italianist, în conferința d.lui Ugo Sola, ministrul Italiei la București, Italia în poezia română, ținută la Cercul Analelor (1934).

– Reconfirmat de Ministerul Instrucțiunii (consiliul Permanent, adresa nr. 192802 din 9 nov. 1934), în Comisia pentru manualele didactice, pe termen de trei ani.

– Numit Comandor al Coroanei Italiei (aprilie 1934).

– Despre activitatea mea în general s-a ocupat Pimen Constantinescu la închiderea cursurilor de italiană din Sibiu (vezi „Gazeta”, 9 iun. 1934).

– Numit președinte al Comisiei examenului de capacitate pentru grupa italiană (sesiunea febr. 1935).

– Despre activitatea mea didactică se ocupă St. Ghlixelli, în „Kurjer din Lwow”, 8 apr. 1935; *Italia che scrive*, Roma, apr. 1935, p. 106; Alexandru Salariu, *Un curs de limba italiană în „Naționalul nou”*, București, 28 sept. 1935.

– Membru fondator al Asociației Universitare a Prietenilor Culturii Italiene (22 dec. 1935).

– Medalion cu informații biografice despre mine și bibliografice, în „Buletinul Cărții Românești”, București febr. 1936, reproduc în „Curentul”, 2 apr. 1936.

– Membru în Comitetul de onoare al Universității Libere Latine (profesor N. Șerban), Brașov, iul. 1936.

– Ales membru al Societății Scriitorilor Români (al doilea în ordinea voturilor obținute), adunarea generală din 3 mai 1936.

– Reales în Comitetul Asociației „V. Pârvan”, din 1936/37.

– Ales membru cu însărcinarea de secretar general, al Comitetului român pentru Universitatea Romei (C.A.U.R.), propus de profesorul I. Petrovici (28 mai 1936).

– A obținut premiul Uniunii Scriitorilor „pentru cea mai bună traducere” (6000 lei), *La Divina Commedia* (iun. 1936).

– Președinte al Comisiei de bacalaureat (sesiunea iun. 1936), la Timișoara.

– Președinte al Comisiei examenului de capacitate de la Cluj, apr. 1937.

– În Consiliul de administrație al Librăriei Italiene din București (apr. 1937).

– A îngrijit volumul 7 și 8 din „Ephemeris Dacoromana”, apr.–sept. 1937 (ale Școlii Române din Roma).

– Președinte al Comisiei de bacalaureat de la Craiova (fete), iun. 1937.

– Despre activitatea de italianist, cfr. B. Munteanu, *Littérature roumaine*, Paris, Edition du Sagittaire, 1938, indice.

– Despre deschiderea Cursului din 1937, vezi „Curentul”, 14 nov. 1937.

– Varii : „Gazeta de Vest”, Oradea, 10 iul. 1937; *Curentul* 4 iun. 1938 și 6 iun. 1938.

– A îngrijit volumul 4 din publicația Școlii din Roma, „Diplomatarium italicum” (1938).

– Președinte al Comisiei de bacalaureat de la Sibiu (iun. 1938).

- Membru în Comisia de cercetare a cărților didactice (Consiliul permanent) (adresa Ministerului Educației Naționale nr. 20193 din 9 febr. 1938).
- Aprecieri: Radu Rosetti, în „Timpul”, București, 27 mart. 1938.
- Premiat de Comitetul permanent Turistic al Micii Înțelegeri, pentru cartea asupra Dalmației (cfr. „Ziarul Gazetei”, 6 mart. 1938).
- Varii: „L’Arena”, Verona, 11 ian. 1938 (S. Sibia).
- Despre comemorarea lui G. D’Annunzio la Seminarul de literatură italiană, vezi: „Universul”, 23 mart. 1938; „Curentul”, 23 mart. 1938; „Epoca”, 23 mart. 1938.
- Elogiat de Academia italiană. Vezi: „Gazzetta Azzura”, Genova, 9 iun. 1938; „Universul”, 16 iun. 1938; „Semnalul”, București, 17 iun. 1938; „Viitorul”, 16 iun. 1938; „Curentul”, 17 iun. 1938; „Glasul Bucovinei”, Cernăuți, 17 iun. 1938; „Gazeta Municipală”, București, 19 iun. 1938; „Ora Șapte Seara”, București, 18 iun. 1938.
- Aprecieri asupra activității mele în general, vezi N. Iorga, *Comemorarea lui G. Leopardi la Academia Română* (Analele ist. 1937, p.5); R.R. Petito, în „Sentinella d’Italia”, Cuneo, 10 iul. 1938.
- Cooptat membru al Oficiului Național de Turism local de la Bușteni (aug. 1937).
- Numit consilier tehnic pe lângă organizația „Muncă și Voie Bună” a Ministerului Muncii (președinte Mihail Sadoveanu) (15 nov. 1938 decizia ministerială nr. 8193 din 15 nov. 1938).
- Reales al Asociației V.Pârvan al foștilor membrii ai Școlii Române din Roma (1939).
- Vice-președinte al Comitetului Asociației Amiciția Italo-Română, din București (mart. 1939).
- Ales în Comisia de premii ai Societății Scriitorilor Români (1939).
- Numit în Comisia de admitere la Școala Normală Superioară din București (ian. 1939).
- În Comitetul Uniunii Intellectuale Române (iun. 1939).
- A îngrijit „Ora Muncă și Voie Bună” la Radio (Ministru M. Ralea), 1939; vezi „Cele Trei Crișuri”, sept. 1939, p. 190.
- Președintele Comisiei de bacalaureat de la Liceul Mihai Viteazu din București (iul. 1939).
- În Comisia pentru programa analitică la Limba Italiană în liceele teoretice (dec. 1939).
- Am ținut un curs de limba italiană la Școala Normală Superioară din București (adresa de numire nr. 1877 din 15 nov. 1939).
- Numit în Sfatul Diviziei Frontului Național Studentesc ca delegat al Universității din București (rector Constantin Stoicescu) adresa Ministerului Educației Naționale nr. 208921/1939 și nr. 5 din 17 nov. 1939.
- În Comisia pentru Admitere la Școala Normală din București (oct. 1939).
- Delegat al Facultății de Litere din București, la concursul pentru ocuparea conferinței de Literatură franceză la Facultatea de Litere din Cernăuți (oct. și nov. 1939).
- Președinte al Comisiei de bacalaureat din Craiova (băieți), sept. 1939.
- Despre activitatea din 1939, vezi: „Universul Literar”, București, 9 sept. 1939 și „Gândirea”, sept. 1939, p. 404.
- Despre activitatea din 1940, vezi: S. Sibia, „Panorama dei Conttati”, 1940, p. 40; rev. „Dante”, Paris, nov. 1949, p. 376; rev. „Sfarmă Piatră”, *Studenti români în Italia*, 5 mai 1940; M. Marchini în „Corriere della sera”, 6 iun. 1939, p. 3; Traian Marcu în „Țara Nouă”, 12 mai 1940; I. Biciolla, în „România”, București, 10 mai 1940; Stefan Tita, Radio Adevărul, 25 febr. 1940; C.N. Negoită în „România”, 24 mart. 1940.
- Numit Consilier al Ministerului Propagandei Naționale (Constantin C. Giurescu), pentru problemele de cultură românească în Italia (decizia Ministerului Propagandei Naționale nr. 760 din 15 mart. 1940).
- Reconfirmat pe trei ani la Ministerul Muncii („Muncă și Voie Bună”, decizia nr. 72943 din 9 mart. 1940).
- Reales membru al Asociației V. Pârvan, 1941.
- Premiat de Academia Italiană cu Marele Premiu pentru autor străin, *San Remo*, pe anul 1939 (50.000) lire; acordat la 30 mart. 1940, în urma raportului academicianului Giulio Bertoni.
- Primit în audiență de S.S. Papa Pius XII (26 apr. 1940).

- Președintele examenului de capacitate pentru învățământul secundar (nov. 1943).
- Aprecieri generale asupra activității din 1940; vezi „Universul” (B. Manzone), 10 oct. 1940; Ștefan Tita, în „Jurnalul”, 17 iun. 1940; „Tribuna”, 17 iun. 1940; „L’Archiginnasio”, Bologna, XXXV/940; „Cuvântul”, 31 oct. 1940; Giulio Bertoni, la Radio Roma, 9 iun. 1940; Cl. Isopescu, *La stampa periodica*, etc.
- Numit secretar general la Ministerul Educației Naționale (Dimitrie Caracostea), la 5 iulie 1940, (vezi: „Timpul”, 15 iul. 1940; „România”, 7 iul. 1940).
- Demisionat din această demnitate, la 20 sept. 1940.
- Ales membru corespondent al Academiei Române, în sesiunea iun. 1940; cfr. „România”, 3 iun. 1940; „Porunca vremii”, 2 iun. 1940; „Bukarester Tagblatt”, 2 iun. 1940; Lad. Andreescu, „Universul Literar”, 8 iun. 1940.
- Decorat cu Meritul Cultural pentru Litere, Cavaler clasa II (7 iun. 1940; decret regal nr. 1933, brevet nr. 96).
- Numit Decan al Facultății de Litere și Filosofie din București la 9 oct. 1940 (decretul nr. 3414 din 1940).
- Demisionat din postul de Consilier de la Ministerul Muncii (Muncă și voie bună) (1 nov. 1940).
- Membru onorific al Societății Mărășești (10 oct. 1940).
- Numit în comisia de echivalare a diplomelor eliberate de școlile de grad superior din Italia și Germania (17 mart. 1941).
- Membru în Comisia pentru revizuirea legislației Învățământului superior (decizia ministerială 61431/1941).
- A organizat publicarea volumului omagial pentru fostul său profesor Ch. Drouhet (*Mélanges Charles Drouhet*) (1940).
- A organizat și publicat volumul miscelaneu *Leopardi văzut de noi*, al Seminarului de Literatură Italiană (colaboratori studenții săi); cfr. Zina Imbrescu, „Chemarea vremii”, 1 ian. 1941; „Universul Literar”, 23 nov. 1940.
- Aprecieri generale asupra activității: C. Tagliavini, *In Romania* (Dedicația și prefața), pp. 93, 96, 97, Fotino, *Frații Golești*, I, p. 327; „Italia che scrive”, Roma, ian. 1941, p. 53; N. Mihăescu, *Relațiile culturale italo-române*, în „Acțiunea”, 17 oct. 1941; Vasile Damaschin, *Relațiunile culturale italo-române*, în „Seara”, 22 apr. 1942; Luigi M. Persone, *Ricordo dell'amico romeno*, în „Il Telegrafo”, Livorno, 25 mai 1938; Mihai Anastasiu, *Leopardi în limba română*, în „Seara”, 10 sept. 1941; „Porunca vremii”, 3 mai 1942; „Evenimentul Zilei”, 5 mart. 1942; „Illustrazione italiana” (cfr. „Buletinul Direcției presei” din 13 mai 1942); ziarul „Basarabia”, Chișinău, 18 iul. 1942; „Viața”, București, 17 iul. 1942.
- Președinte al Secțiunii București a Centrului de Studii asupra Renașterii (de la Florența; președinte acolo: Giovanni Papini) (12 nov. 1942).
- Decorat cu Meritul Cultural, Cavaler clasa I (decret regal nr. 2847 din 23 sept. 1942).
- Aprecieri asupra activității în general: „Ordinea”, 14 nov. 1942, „Bukarester Tagblatt”, 14 nov. 1942; „Porunca Vremii”, 14 nov. 1942; „Timpul”, 15 nov. 1942; „Viața”, București, 9 dec. 1942; „Basarabia”, Chișinău, 16 oct. 1942; „Poporul”, 15 nov. 1942; „Curentul”, 30 dec. 1942; „Revue de Littérature Comparée”, Paris, II, 1940, p. 237; „Il Libro Italiano nel Mondo”, I, 1942, p. 48; „Societatea de Măine”, 1942, nr. 7–8, p. 123; Aurel Marin, *Comentarii critice*, p. 120; „Revista Fundațiilor Regale”, aug. 1942, p. 464; „Cele Trei Crișuri”, oct. 1942; „Italica”, I, 1941, nr. 1, p. 157; „Curier ieșean”, I, 1941, nr. 5-6, p. pp. 80–81; „Convorbiri literare”, mart.-apr., 1942, p. 376; „Illustrazione toscana”, Firenze, maggio 1940, p. 12; „Revista română”, 1940, p. 88; „Il Libro Italiano nel Mondo”, II, 3, 1941, pp. 49–50; „Hrisovul”, I, 1941, p. 550; „Revista Fundațiilor Regale”, nov. 1940, p. 324; „Gazeta Cărților”, mart.-apr. 1942, p. 1; „Preocupări literare”, mart. 1942, p. 136; „Ramuri”, iul. 1941, p. 153; „Cultura Neolatină”, I, 1, 1941, p. 11.
- În Consiliul de administrație al Societății Române de Radiodifuziune (8 mai 1941).
- A girat direcția Academiei Pedagogice din București (apr. 1941).
- Președinte al Comisiei de bacalaureat la Liceul Sf. Sava din București (iun. 1941).

- A întocmit Regulamentul Facultății de Litere din București; redactat la 24 sept. 1941 și aprobat de Consiliul profesoral (nr. 226554/941), a folosit instituției mulți ani de-a rândul.
- Membru de onoare al Societății Eroii Neamului (oct. 1941).
- Decorat cu Coroana României în gradul de Mare Ofițer, 7 nov. 1941 (decret regal nr. 130807).
- I s-a oferit demnitatea de Ministru al Culturii Naționale și Cultelor (ian. 1941), dar a refuzat-o.
- Numit Ministru subsecretar de stat la Ministerul Propagandei Naționale (4 dec. 1941).
- Demisionat din Consiliul de administrație al Societății de Radiodifuziune (5 dec. 1941).
- Demisionat din postul de Decan al Facultății de Litere din București (5 dec. 1941).
- Membru al Academiei Raffaello din Urbino (mai 1942); vezi „Dacia”, București, 13 iun. 1942; „Expresul”, 14 iun. 1942; „Unirea”, 11 iun. 1942; „Timpul”, 11 iun. 1942.
- Președinte de onoare al Societății Scriitorilor Bănățeni din Timișoara (7 mart. 1943).
- Membru de onoare al Sindicatului Ziariștilor Bucovineni (mart. 1943).
- A publicat și redactat (făcând corecturi de tipar) revista „Rassegna Culturale della Romania”, pentru Ministerul Propagandei (mart. 1943).
- Președinte al comisiei examenului de Capacitate pentru Limba Italiană (sesiunea mart. 1943).
- Decorat cu Marea Cruce a Ordinului Leul de Aur al Finlandei (mart. 1943).
- Idem, Aquila Romana a Italiei (Gran Cordone) (mai 1943).
- Idem, Bulgaria.
- Idem, Croația.
- Vulturul german.
- Marea Cruce de Magister (în Gremio Religionis), a Ordinului Cavalerilor de Malta (2 iul. 1943).
- Membru de onoare al Corului Ion Vidu din Lugoj (24 mart. 1943).
- Membru de onoare al Cercului Bănățenilor din București (30 mart. 1943).
- Membru de onoare al Sindicatului ziariștilor profesioniști din Banat (mart. 1943). Toate pentru că am organizat Săptămâna Banatului.
- În audiență la regele Boris al III-lea al Bulgariei (Sofia, mai 1943).
- Aprecieri despre activitatea din acest răstimp: B. Munteanu, *Literatura română în perspectivă europeană*, 1942, p. 7; Indicele bibliografic la „Convorbiri literare”, pp. 23, 141, 182, 272; „Revista Fundațiilor Regale”, aug. 1942, p. 464; „Revista de pedagogie”, I–II, 1942, p. 115; „Creșterea Colecțiilor Academiei Române”, 1937, p. 32; „Preocupări literare”, mai 1942, p. 272; „Făt-Frumos”, mart., apr., 1942, p. 54; „Revista de Filosofie”, mai-iun. 1941, p. 172; „Arhivele Olteniei”, dec. 1941, p. 347; „Pământul românesc”, apri., mai 1942, p. 43; „Gazeta Cărților”, 15–16, 1942, p. 3; „Cele Trei Crișuri”, sept. 1942, p. 199; „Ramuri”, 9–10, p. 340; „Romana”, Roma, iul. 1942, p. 516; „Revue de Littérature Comparée”, Paris, 2, 1940, p. 237; „Il Libro Italiano nel Mondo”, I, 1942, p. 48; „Societatea de Măine”, 7–8, 1942, p. 123; „Dacia”, Timișoara, 24 sept. 1942; „Viața”, 30 sept. 1942; „Basarabia”, 21 sept. 1942; „Dacia”, Timișoara, 19 sept. 1942; „Bucovina”, Cernăuți, 24 sept. 1942; „Curentul”, 25 sept. 1942; „Viața”, 8 oct. 1942; „Porunca Vremii”, 8 oct. 1942; „Viața”, 17 oct. 1942; „Basarabia”, 19 oct. 1942; „Timpul”, 25 oct. 1942; „Il Solco Fascisto”, Reggio Emilia, 2 nov. 1942; „Ancona”, 30 oct. 1942; „Popolo di Sicilia”, 17 nov. 1942; „Viața”, 20 dec. 1942; „Deli Hirlap”, Timișoara, 30 oct. 1942; „Provincia”, Como, 17 oct. 1942; „Vida Latina”, Roma, III, nr. 27–28, 1942; „Viața”, 14 ian. 1943; „Acțiunea”, 6 ian. 1943; id, 31 dec. 1943; „Cuvântul satelor”, Timișoara, 17 ian. 1943; „Prutul”, Iași, 27 ian. 1943; „Il Giornale di Roma”, Atena, 12 nov. 1942; „Universul”, 28 ian. 1943; „Moldova”, Iași, 27 ian. 1943; „Viața”, 26 ian. 1943; „Țara”, Sibiu, 8 febr. 1943; „Acțiunea”, 26 ian. 1943; „Roma”, VI, 20 nov. 1942 (Enrico Santamaria).
- În legătură cu Ministerul: „Stuttgarten Illustrierte”, 3 III 43; „Giornale di Sicilia”, 12 II 1943; „Timpul”, 27 II 1943; „Viața”, 28 II 1943; „Universul”, 25 II 1943; „Dacia”, Timișoara, 7 III 1943; „Nova Hrvatska”, 14 II 1943; „Sofia Dnesă”, 25 II 1943; „Marburger Zeitung”, 27 I 1943; „Curentul” 18 II 1943; ziarele bulgare din 24 II 1943; „Țara”, Sibiu, 14 II 1943; „Cetatea Moldovei”, februarie

1943; „Universul” 25 II 1943; „Nădejdea”, Turnu Severin, 14 II 1943; „Curentul”, 14 III 1943; „Universul”, 8 III 1943; „Rapid”, 3 III 1943; „Viața”, 4 III 1943; „Ordinea”, 3 III 1943; „Rapid”, 16 III 1943; „Realitatea Ilustrată”, 17 III 1943; „Bukarester Tagleblatt”, 16 III 1943; „Timpul”, 15 III 1943; „Dacia”, Timișoara, 10 III 1943; „Bukarester Wochera”, 21 III 1943; „Realitatea Ilustrată”, 25 III 1943; „Dacia”, Timișoara, 22 III 1943; „Cinema”, 1 IV 1943; „Dacia”, Timișoara, 5 IV 1943; „Țara”, Sibiu, 9 IV 1943; „Bucovina”, Cernăuți, 12 VI 1943; „La Tribuna”, 10 VI 1943; Victor Stoe, dedicație la vol. Basme Finlandeze; „Corriere della sera”, 4 VII 1943; „Ordinea”, 7 VII 1943; „Il Soldato”, 25 VII 1943; „Tempo”, Roma, 22 VII 1943; „Dacia Traiana”, p. 152–153; „Basarabia Literară”, 3 oct. 1943.

– De la această dată (1943), ziarele și revistele n-au mai putut fi urmărite, din cauza împrejurărilor politice; bombardamentele, dispersiunea din București (La Snagov, Tâncăbești și apoi la Câmpu Lung Muscel), armistițiul etc.

– Epurat din Societatea Scriitorilor Români (la propunerea fostului meu cumnat Victor Eftimiu, în calitate de președinte al acelei Societăți) (nov. 1944).

– Înlăturat din învățământ, prin epurare, la propunerea comisiei Universității din București, din care a făcut parte: Rectorul Stoilov, prof. Al. Rosetti și prof. Stănescu de la Facultatea de Farmacie (decretul regal de epurare nr. 152 din 24 ian. 1945, a apărut în Monitorul Oficial nr. 20 din 26 ian. 1945). Ministrul Culturii Naționale, dl. Stefan Voitec.

– După nouă convocări la Tribunalul Poporului din București, în vederea anchetei bănuite ca criminal de război vinovat de dezastrul țării, am fost arestat în ziua de 18 mai 1946 și ținut închis până în ziua de 6 iun. 1946, în Închisoarea Curții Marțiale din București (strada Uranus), în celula 28. Prin desființarea tribunalului Poporului (28 iun. 1946), dosarul meu a fost trecut la Curtea Criminală din București, pentru continuarea cercetărilor.

ALEXANDRU MARCU – DIARY OF THE GREAT WAR YEARS

Abstract

The generation of the Great War was marked by its consequences, and this article presents the intellectual formative years of Alexandru Marcu, whose translations, studies, monographs, critical editions have marked generations of Italianists. During the war years Marcu succeeded in developing his personality through a rapid emotional maturation, marked by personal dramas and the tragedies of his contemporaries, which gave his intellectual journey depth, rigor and passion to draw out the essence and beauty of universal and national literature. We wished to present his training as a future Italianist, based on less used sources in the manuscript's sections of the National Library or the Romanian Academy Library, especially as this year marks the 130th anniversary of his birth.

Keywords: Alexandru Marcu, Great War, diary, intellectual formation, Italianist.